

ПШЦАНЕ — село Золотоніського району Черкаської області. Тут у 1960—1961 рр. в долині р. Супій (у скіфський час річка була судноплавною), лівої притоки Дніпра, під час розробки торфовища була знайдена найбільша колекція грецького бронзового посуду на теренах Північного Причорномор'я — це набір з 15-ти бронзових посудин античної роботи, вдекорованих рельєфним орнаментом, шедевр металообробного мистецтва давньогрецької доби.

Разом з амфорами, лутеріями й іншими виробами з бронзи був знайдений також уламок дубового човна та скелет молодого чоловіка середземноморського антропологічного типу. Унікальним є місце відкриття, адже для скіфського часу не відомі такі знахідки у торфовищах. Знайдені артефакти засвідчують культурні й торговельні зв'язки скіфів з античними містами Припонтиди водною артерією Дніпра.

Човен експонуються в Національному музеї історії України, а бронза — в його філії — Скарбниці (Музей історичних коштовностей України, Києво-Печерська Лавра).

*За матеріалами Національного музею історії України
та Черкаського міського археологічного музею
Середньої Наддніпряниці*

Ріка Супій, і що там тої річечки?
Ох, недарма на праведній воді
латаття жовте світиться, як свічечки! —
то на чийсь біді, то на чийсь біді...

Ішли віки. Ріка собі міліла.
Довкіл наверстувався торф'яник.
Стара верба од старості зомліла,
забула, що сказав їй водяник.

Цвіло латаття. Плавали качки.
Звичайна річка, як усі річки.

І корови ішли до водопою,
не знали тайни річечки Супою.

Аж поки човен видобула з дна
якась машина торфодобувна.

А трохи далі, в торфі під корчами,
лежав скелет з коштовними речами.
Античний посуд, амфори, лутерії.
Соми, що наковтались біжутерії.
Великий дзбан з Афіною Палладою.

Відтак зробився той гречин баладою.
Але ж бо й справді, щоб таке утнути! —
Дніпро пройти, в Супої утонуті!

Яка біда спіткала тут гречина,
сама себе забула вже причина.

Чи, може, він з напасником боровся?

А чи на камінь човен напоровся?

Чи він ужив добрячого напою

та й сам схитнувся посеред Супою?

Чи необачно здумав припочить?

Ріка тече. Історія мовчить.

Але, слізьми заплакавши гіркими,
коли човна вантажив чоловік, —
чи ж думала тоді ота грекиня,
що він пливе уже в двадцятий вік?!

Він плив до Скіфів. Човен був надійний.
Товар путящий. Сам він не простак.
— Чого ревеш, нікуди я не дінусь, —
сказав той грек, мабуть, приблизно так.

І вже ніхто його не дочекався,
мов ухопив його який хапій.
Дніпром допливши, де тепер Черкаси,
він завернув у річечку Супій.

І п'ять віків, ще й десять літ по двісті
нема про нього чутки ані вісті!

І та печаль давно вже не скорбота.
І що тепер про себе розповість
античний грек, сучасник Геродота,
негоціант з ольвійських передмість?..

Він був живий, не древній, не міфічний —
з тих клопітних для Греції часів,
коли потенціал демографічний
на чорноморському березі осів.

І, збудувавши Ольвію і Тіру,
Пантікапей, Німфей та Херсонес,
купці з Мілету, вихідці з Епіру
жили на скелях, ближче до небес.

Внизу ліпила мазанки злидота.
Чайки злітались вранці на лиман.
Грек не читав, можливо, Геродота, —
в ньому самому Геродот дрімав.

Він знав одне — що десь там за лиманом
тече ріка велика Борисфен.
Там край лежить неміряний, незнаний,
земля народів інших і племен.

Він бачив світ крізь дуже грецькі міфи,
охочий був почути щось нове.
Скіф і не скіф були для грека — скіфи.
Увесь той край він Скіфією зве.

І як для нас цікаві ті галактики,
звідкіль ніхто сигнал не передав,
так і йому — землі тієї клаптики,
де він іще нічого не продав.

І потім, справді, а чому б не взнати
якісь нові шляхи й координати?

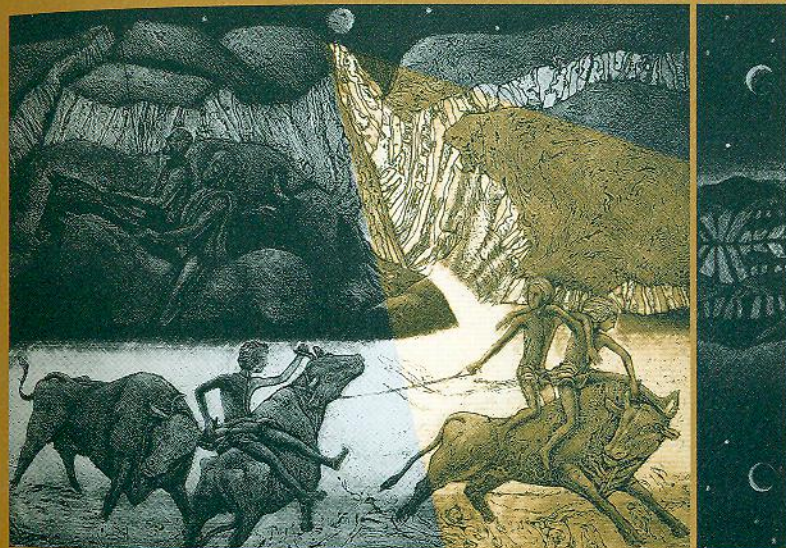
Де браму неба зачиняють Ори?
Які заввишки ті Ріпейські гори?
І що за люди неври та гелони,
почім у них там бронзові кулони?
Та розім'яти веслами суглоби,
та походити босо по траві,
де проживають скіфи-землероби
і де кочують скіфи кочові.
Які на що у них там номінали?
І як вони там Дарія прогнали?
І що там за казкові емпіреї,
де царствує народ гіпербореї?
Де вічне літо і немає Лети,
ізвідки родом музика й поети,
бо там жила, на вроду еталонна,
богиня Лето, мати Аполлона.

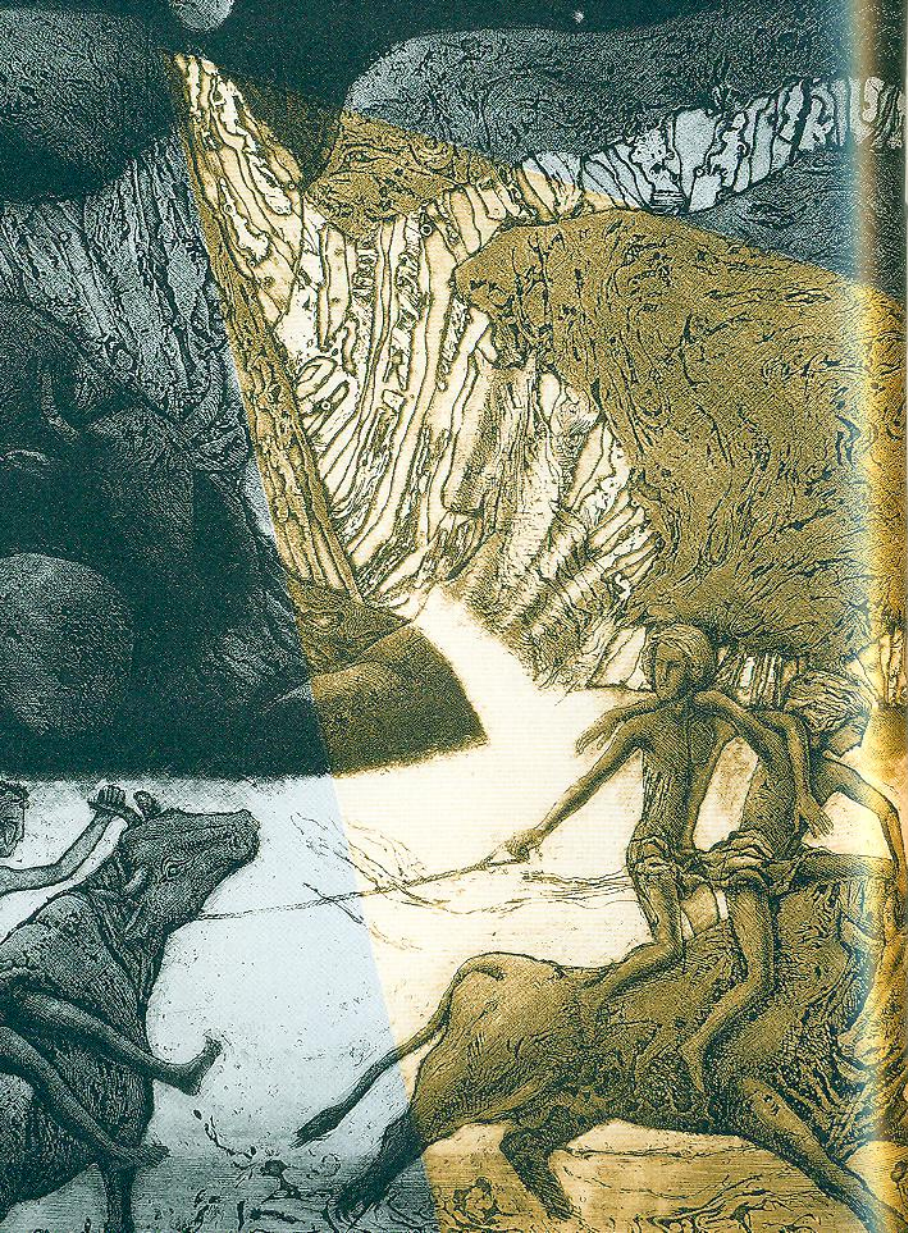
Тож, взявши харчу торбу запасною,
до сліз жони завбачливо оглух.
«Я їду, отже, я існую», —
так пояснив їй, що життя — це рух.

Бо в ті часи велике діло — посох.
У мандри йшов письменник і філософ.
То що вже говорити про купця?
Йому сидіти геть не до лиця.

Грек чув, що десь на північ від Гілеї
є вільний торг, де грекам привілеї.

Там на горі є місто, що до нього
купці пливуть аж з моря крижаного.

На ті базари і на ті привози
ще фінікійці шастали, прогнози.

І грецький імпорт дуже там в ціні.
То він туди й подався на човні.

Йому ж казали греки: — Зупинися!
Не підбивай ще й інших горопах.
Нормальний грек торгує у Пониззі,
де царські скіфи царствують в степах.

А цей пливе. А з ним іще десяток
таких непоміrkованих, як він.
Чи душу обпікає недосяжність?
Чи потребує серце перемін?

Звичайно, є надморські торги, ближче.
Та тільки ж тут всесвітнє торговище.
Куди поткнешся зі своїм товаром?
Тут фінікійських глечиків навалом.

Тож грек пливе на північ і на північ,
все вище й вище, в землі праслов'ян.
А ще ж ні карт, ні компаса, й крізь Грінвіч
не пролягав іще меридіан.

Та це ж плавби не визначено строку.
Чи ошалів, чи, може, з ким на спір?
Чи хоче він добратися, нівроку,
аж на край світу, до Ріпейських гір?

Ридає жінка в Ольвії, у гавані, —
чого ж гречин той довго так у плаванні?